

людину - унікальну і неповторну особистість. Можна сказати, що особистісне самовизначення — це знаходження самобутнього образу Я, розвиток цього образу і затвердження його поміж оточуючих людей.

7. Нарешті, найскладніший тип - самовизначення особистості в культурі (як вищий прояв особистісного самовизначення). Тут обов'язково прослідковується внутрішня активність, спрямована на продовження себе в інших людях, що в певному сенсі дозволяє говорити про соціальне безсмертя людини. Вищий тип самовизначення проявляється в значному вкладі особистості в розвиток культури (виробництво, мистецтво, наука, релігія та ін.).

У кожному з наведених вище типів автор умовно виділяє п'ять рівнів самореалізації людини (критерій виділення рівнів - внутрішнє прийняття людиною даної діяльності і ступінь творчого ставлення до неї): 1) агресивне неприйняття виконуваної діяльності (деструктивний рівень); 2) прагнення мирно уникнути даної діяльності; 3) виконання даної діяльності за зразком, за шаблоном, за інструкцією (пасивний рівень); 4) прагнення вдосконалення, зробити по-своєму окремі елементи виконання роботи; 5) прагнення збагатити, удосконалити виконувану професійну діяльність в цілому (творчий рівень).

Перелік використаної літератури

1. Барікашвілі І. І. Психологічні основи профорієнтації і професійного самовизначення / під. заг. наук, ред. д. пед. н., проф., акад. РАО І. М.Старікова : навчальний посібник. - К. : «Видавничий дім «Професіонал», 2009. 208 с.
2. Професійне становлення та самовизначення особистості : І навчальний посібник / уклад. Віталій Васильович Бербец. - Умань: ПП Жовти О.О., 2012. 132 с.
3. Довідник професій / Упорядники Д. О.Закатнов, Н. В.Жемера. М. П.Тименко. - К.: Українська книга, 1999. 321 с.

УДК 373.5.015.31:62/64

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗАУРОЧНОЇ ПРЕДМЕТНО-ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Безкишка Наталія Іванівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Короленка
м. Полтава

Анотація. Стаття присвячена аналізу мети, завдань, змісту позаурочної роботи, а також предметно-перетворювальної діяльності, спрямованої на задоволення інтересів і запитів дітей.

Ключові слова: позаурочна діяльність, предметно-перетворювальна діяльність.

Особистість учня формується в процесі активної взаємодії з природним, предметним і соціокультурним оточенням. Виходячи з цього, необхідно забезпечити кожному вихованцеві умови для самостійної, творчої предметно-перетворювальної діяльності, для включення його у навчально-виховний процес як суб'єкта не лише під час урочної, а й позаурочної діяльності.

Позаурочна діяльність - це діяльність групи чи окремих педагогів школи, що спрямована на створення у вільний від навчання час комфортних умов для розвитку творчих здібностей та реалізацію духовного потенціалу особистості, забезпечення освітніх запитів учнів певного класу чи певної групи, об'єднаних спільними інтересами.

Метою позаурочної діяльності є задоволення інтересів і запитів дітей, розвиток їх творчого потенціалу, нахилів і здібностей у різних сферах діяльності і спілкування, закріплення, поглиблення знань, застосування їх на практиці, організація дозвілля та

культурного відпочинку.

Завдання позаурочної роботи - закріплення, збагачення та поглиблення знань, набутих у процесі навчання, застосування їх на практиці; розширення загальноосвітнього кругозору учнів, формування в них наукового світогляду, вироблення вмій і навичок самоосвіти; формування інтересів до різних галузей науки, техніки, мистецтва, спорту, виявлення і розвиток індивідуальних творчих здібностей та нахилів; організація дозвілля школярів, культурного відпочинку та розумних розваг; поширення виховного впливу на учнів у різних напрямках виховання.

Її зміст визначається загальним змістом виховання школярів, який передбачає розумове, моральне, трудове, естетичне і фізичне виховання.

У сучасній школі вчитель уже практично перестає бути основним джерелом інформації, але натомість зростає його роль в активізації пізнавальної діяльності учнів. Оскільки активізувати пізнавальну діяльність школярів лише на уроках є неможливим, необхідно всіляко підтримувати їх активність у позакласній роботі та скеровувати на поглиблене засвоєння трудових навичок під час занять в позаурочних гуртках, на позаурочних заходах з трудового навчання.

Предметно-перетворювальна діяльність спрямована на перетворення предметів навколишнього фізичного світу. Цей вид діяльності характеризується насамперед тим, що завершується предметним результатом, матеріальним продуктом. Саме через результат, продукт праці людина опосередковано «підкується з іншими, що й зумовлює зміст і форми ставлення її до них.

Таким чином, позаурочна предметно-перетворювальна діяльність - це діяльність групи чи окремих педагогів навчального закладу в позаурочний час, яка спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей та передбачає наявність предметного результату, матеріального продукту.

Саме процес створення предметного результату, матеріального продукту забезпечує спілкування учня з іншими та визначає зміст і форми ставлення його /ю них. Адже саме в процесі предметно-перетворювальної діяльності, учень здатний до дій, до усвідомлення своєї свободи творити світ, ставити мету, обирати способи поведінки і спілкування з оточуючими, взаємозбагачуючи досвід діяльності. Її структура має двоєдину природу: суб'єкт пізнає і перетворює себе не тільки у світі предметів, а й у світі людей, що є важливим чинником в процесі всебічного розвитку особистості дитини.

Організуючи позаурочну предметно-перетворювальну діяльність, переважна більшість науковців базуються на принципах, визначених у свій час видатним педагогом В. Сухомлинським, які є актуальними і для сучасних загальноосвітніх навчальних закладів: раннє залучення учнів до продуктивної праці, висока моральна основа і суспільно-корисна значущість трудової діяльності школярів; максимальне наближення праці дітей до праці дорослих; іворчий характер праці; наступність змісту трудової діяльності, відповідних умій і навичок; постійність продуктивної праці для дітей.

Педагогічна організація основних видів позаурочної предметно-перетворювальної діяльності не буде ефективною також без урахування основних принципів виховання: поєднання педагогічного керівництва з розвитком ініціативи і самодіяльності вихованців; позитивне ставлення до особистості; опора на позитивне в дитині; поєднання поваги до особистості дитини з розумною вимогливістю до неї; прихованість виховних впливів; систематичність і наступність виховання; єдність і послідовність вимог до вихованця; врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованця.

Позаурочна предметно-перетворювальна діяльність будується на загальних принципах виховання, проте має і свої специфічні принципи:

добровільний характер участі в ній. Сприяє тому, що учні можуть обирати профіль занять за інтересами - участь у позакласній роботі не є обов'язковою. Тут займаються учні, які виявляють бажання глибше ознайомитися з одним з навчальних предметів, з певною галуззю народного господарства. Тому при визначенні змісту позакласної роботи велику увагу

приділяють нахилам учнів. Тільки в такому разі вдається забезпечувати їх активну участь у роботі гуртків та в інших формах позакласної роботи;

- *розвиток ініціативи і самодіяльності учнів.* Слід брати до уваги бажання та пропозиції школярів, щоб кожен з них виконував цікаву для себе роботу - дуже часто учні приходять у гурток із своїми планами, самі пропонують об'єкт роботи, над яким хотіли б працювати. Звичайно, слід по можливості задовольняти бажання учнів. Проте не можна забувати, що учні, особливо середнього віку, не завжди здатні об'єктивно оцінити свої можливості. Вони часто беруться за роботу, яка їм не під силу. Тому завдання вчителя - в тактовній формі допомогти учням правильно підібрати об'єкти роботи, який відповідав би їх бажанням і водночас був посильним;

- *колективність.* Як правило, складні об'єкти виготовляти більш цікаво, ніж прості. До складних об'єктів належить більшість діючих моделей, її саме вони найбільше цікавлять учнів. Щоб зробити можливим виготовлення складних об'єктів у процесі позакласної роботи, остання має ґрунтуватися на колективній діяльності учнів. Інакше кажучи, обсяг роботи, пов'язаний і виготовленням певного об'єкта, має бути розподілений між кількома учнями відповідно до бажань і здібностей їх. При цьому створюються додаткові умови для виховної роботи, бо учні виявляються зв'язаними спільними інтересами, що сприяє згуртуванню їх, вихованню колективізму;

- *суспільна спрямованість діяльності учнів.* Цей принцип вимагає відповідності змісту роботи гуртків, клубів та інших форм діяльності потребам суспільства;

- *розвиток винахідливості та творчості.* У ході занять перед учнями слід ставити завдання пошукового характеру; приділення особливої уваги творчому підходу до справи;

- *зв'язок з навчальною діяльністю.* Позакласна робота повинна бути логічним продовженням навчально-виховної роботи, яка здійснюється на уроках;

використання ігрових форм, цікавість та емоційність. Реалізація цього принципу потребує широкого використання пізнавальних ігор, демонстрування цікавих дослідів.

Перелік використаної літератури

1. Колотилов В.В. Внеурочная работа по технике и труду / В.В. Колотилов. - Киров, 1989. 160 с.
2. Кравченко Л.В. Формування активної трудової позиції учнів у позаурочній предметно-перетворювальній діяльності : монографія / Л. В. Кравченко. - Умань : Жовтий, 2010. - 198 с.
3. Моляко В.О. Психологія готовності до творчої праці / В.О. Моляко. - К. : Знання. - 1988.-43 с.